

Sygn. akt V CSK 234/11

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 maja 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Lech Walentynowicz (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner

SSN Anna Kozłowska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa W. Międzyuczelnianej Fundacji "P.-H." na rzecz Emerytów i Osób Niepełnosprawnych
przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej "W."
o stwierdzenie nieważności uchwał ewentualnie uchylenie uchwały,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 9 maja 2012 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 28 grudnia 2010 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania pozostawiając temu
Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 28 września 2010 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo W. Międzyuczelnianej Fundacji „P.-H.” na rzecz Emerytów i Osób Niepełnosprawnych skierowane przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej „W.” o stwierdzenie nieważności uchwały ewentualnie uchylenie uchwały, a Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 28 grudnia 2010 r. oddalił apelację powódki od wyroku Sądu Okręgowego. Sądy obu instancji dokonały następujących ustaleń faktycznych i ich oceny prawnej. Powódka jest członkiem pozwanej Spółdzielni, przysługuje jej spółdzielcze własnościowe prawo do sześciu lokali użytkowych. Prawomocnym wyrokiem z dnia 30 października 2008 r. wydanym w sprawie I C ... Sąd Okręgowy zasądził od Spółdzielni na rzecz powódki kwotę 55.348,20 zł z odsetkami od 2 marca 2007 r. i oraz koszty procesu w kwocie 1296 zł tytułem zwrotu nadpłaconego przez Fundację wkładu budowlanego. Do zapłaty zasądzonych należności doszło w wyniku egzekucji. Komornik w dniu 7 kwietnia 2009 r. zajął konto bankowe Spółdzielni, na którym znajdowały się środki funduszu remontowego i wyegzekwował łącznie kwotę 77.834,34 zł, obejmującą nie tylko kwoty wynikające z wyroku, ale nadto koszty egzekucyjne. W związku z tak powstałą stratą, zarząd Spółdzielni zwrócił się do członków o zwrot tej kwoty, proporcjonalnie do posiadanego metrażu lokalu; na Fundację przypadła kwota 6.594,86 zł. Odmawiając zapłaty, Fundacja zarzuciła brak podstawy prawnej dla takiego sposobu rozłożenia na członków zasądzonej kwoty, wskazała, że żądanie zmierza do zmniejszenia kwoty zasądzonej na jej rzecz prawomocnym wyrokiem. W dniu 26 września 2009 r. Walne Zgromadzenie pozwanej podjęło uchwałę nr 9/2009 „w sprawie sfinansowania kwoty 76.834,34 zł z tytułu wyroku Sądu Rejonowego (powinno być: Okręgowego), sygn. akt I C ..., dotyczącego różnicy powierzchni lokalu rehabilitacji”. Z uchwały wynika, że w związku z brakiem środków pieniężnych odpowiadających funduszowi zasobowemu i funduszowi udziałowemu, Walne Zgromadzenie postanawia o pokryciu straty z funduszu remontowego we wskazanej wysokości – przez zobowiązanie członków Spółdzielni do wniesienia wpłat gotówkowych proporcjonalnie do powierzchni zajmowanych lokali, w terminie do 31 grudnia 2009 r. W ocenie Sądu pierwszej instancji, wobec wynikającej z art.

68 prawa spółdzielczego odpowiedzialności Spółdzielni za jej zobowiązania wobec osób trzecich oraz powstania straty bilansowej na funduszu remontowym w kwocie 76.834,34 zł, Walne Zgromadzenie władne było, w ramach swoich kompetencji, podjąć zaskarżoną uchwałę. Z uzasadnienia Sądu drugiej instancji wynika natomiast, że nie chodziło o stratę bilansową, a należało zwrócić uwagę na przepisy art. 4 ust. 1, 1¹, 2 i 4 jako szczególnych w stosunku do art. 19 § 2 i 3 oraz na art. 6 ust. 1. ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, który dotyczy wyników całej działalności gospodarczej spółdzielni i dotyczy również innych kosztów, w tym zobowiązań wynikających z orzeczeń sądowych.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego, opartej na obu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c., powódka, w ramach pierwszej podstawy zarzuciła naruszenie art. 4 ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, art. 19 § 2, art. 42 § 3, art. 67, art. 68 art. 90 § 1 i 2 prawa spółdzielczego oraz art. 58 § 1 i 2 k.c. W ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania skarżąca zarzuciła naruszenie art. 227, art. 233 § 1, art. 381 i art. 365 § 1 k.p.c. – i domagała się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty naruszenia przepisów postępowania nie mogły odnieść skutku. Zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, zatem chybiony jest zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. Chybiony jest również zarzut naruszenia art. 227 k.p.c. skoro Sąd Apelacyjny nie prowadził żadnego postępowania dowodowego, a zarzuty naruszenia art. 381 k.p.c. oraz art. 365 § 1 k.p.c. ocenić należy jako te, których związek procesowy z rozstrzygnięciem, nie został przez skarżącą wykazany. Naruszenie art. 365 § 1 k.p.c. nie mogło nastąpić, jak ujęto to w skardze, „przez pozostawienie w obrocie uchwały, która jest sprzeczna z tym przepisem”, chociażby tylko dlatego, że powołany przepis nie dotyczy uchwał. Natomiast zaniechanie wykorzystania wypowiedzi strony pozwanej z rozprawy apelacyjnej, dotyczącej wystąpienia nadwyżki bilansowej w roku 2009, co pozwalałoby Sądowi Apelacyjnemu fakt ten uznać za przyznany (art. 230 k.p.c.), nie tyle wiąże się

z naruszeniem przepisów procesowych, według skarżącej – art. 381 k.p.c., ile jest następstwem wadliwej wykładni prawa materialnego. Zarzut takiej, wadliwej wykładni prawa, skarżąca trafnie podniosła w ramach podstawy naruszenia prawa materialnego.

Przed zmianą dokonaną z dniem 31 lipca 2007 r. ustawą z dnia 14 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 125, poz. 873), art. 4 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych (dalej: u.s.m.), w ustępach 1, 1¹, 2, wskazywał, że członkowie spółdzielni (i inne wymienione tam osoby) uczestniczą w pokrywaniu kosztów związanych z eksploatacją i utrzymaniem nieruchomości stanowiących mienie spółdzielni, a nadto w zobowiązaniach spółdzielni z innych tytułów, co odpowiadało należnościom z tytułu eksploatacji i utrzymania nieruchomości, a nadto obejmowało wszelkie wydatki związane z utrzymaniem i funkcjonowaniem organów spółdzielni i jej aparatu administracyjnego oraz zobowiązania wobec osób trzecich z tytułu zawartych umów lub wyrządzonych szkód. Do dnia 31 lipca 2007 r. długi spółdzielni były zatem uwzględniane w opłatach eksploatacyjnych i była to regulacja analogiczna do ujętej w nieobowiązującym już art. 208 § 1 prawa spółdzielczego (dalej: Pr. spół.). Na skutek zmiany dokonanej wyżej powołaną ustawą, zakres obowiązków członka uległ zmianie. Członek zobowiązany jest pokrywać część kosztów związanych z utrzymaniem i eksploatacją jego nieruchomości, jaka pozostaje w proporcji do jego lokalu i ma uczestniczyć w pokrywaniu kosztów związanych z eksploatacją i utrzymaniem nieruchomości stanowiących mienie spółdzielni, przez uiszczanie opłat zgodnie z postanowieniami statutu. Obowiązki członka nie obejmują już uczestniczenia w zobowiązaniach spółdzielni z innych tytułów. Wraz ze zmianą stanu prawnego zobowiązania takie są pokrywane na zasadach ogólnych. Jeśli zatem spółdzielnia zaciągnie zobowiązania albo poniesie koszty, którymi nie będzie mogła obciążyć członków, to zobowiązania te powinny być pokryte wyłącznie z dochodów uzyskanych przez spółdzielnię z prowadzonej przez nią działalności albo z innych środków własnych spółdzielni. Przyjmuje się w związku z tym, że art. 4 u.s.m. w obecnym brzmieniu nie wyłącza już działania art. 19 § 2 Pr. spół., co oznacza, że obecnie członkowie uczestniczą w pokrywaniu strat spółdzielni do wysokości zadeklarowanych udziałów.

Ponadto, w związku z wyrażoną w art. 6 ust. 1 u.s.m. zasadą tzw. bezwynikowej działalności gospodarczej spółdzielni wskazać należy, że wprawdzie w przepisie tym ustawodawca określił, iż różnica między kosztami eksploatacji i utrzymania danej nieruchomości zarządzanej przez spółdzielnię, a przychodami z opłat zwiększa odpowiednio przychody lub koszty eksploatacji i utrzymania danej nieruchomości w roku następnym, to jednak nie oznacza to, że przychody te nie są brane pod uwagę przy ustalaniu dochodu spółdzielni. Do 31 lipca 2007 r. spółdzielnia nie tworzyła zysku ani nadwyżki bilansowej, o której mowa w art. 75 Pr. spół., gdyż różnica między jej przychodami a kosztami nie stanowiła dochodu, ale zwiększała odpowiednio przychody lub koszty w następnym roku. Obecnie, w wyniku zmian art. 4 i art. 6 ust. 1 dokonanych powołaną ustawą zmieniającą, zasada ta została odniesiona do poszczególnych nieruchomości. W odniesieniu natomiast do całej spółdzielni, powiększać koszty lub przychody w roku następnym będą tylko wszystkie różnice pomiędzy kosztami eksploatacji i utrzymania poszczególnych nieruchomości zarządzanych przez spółdzielnię. Inne przychody i koszty spółdzielni są z tego wyłączone i należy je rozliczać według zasad ogólnych, wynikających z przepisów ustawy – prawo spółdzielcze, regulujących podział nadwyżki bilansowej i sposób pokrywania straty.

Obowiązek uiszczenia przez pozwaną Spółdzielnię należności wynikającej z wyroku obarczał ją jako jej dług, zgodnie z art. 68 Pr. spół. Do zaspokojenia ze środków funduszu remontowego doszło dlatego, że komornik zajął rachunek bankowy, na którym były zgromadzone środki tego funduszu. Powstały na skutek egzekucji uszczerbek w stanie wkładów na rachunku bankowym nie upoważniał Spółdzielni do poszukiwania rekompensaty, przez zobowiązanie członków do wpłat innych niż dopuszczone przepisami ustawy i statutu.

Uszczerbek, o którym mowa, nie stanowił straty bilansowej. Pojęcie straty jest pojęciem z zakresu gospodarki finansowej i stanowi przeciwieństwo nadwyżki bilansowej, czyli dochodu ogólnego w danym roku obrachunkowym.

Z treści uchwały wynika, że została podjęta na podstawie § 30 ust. 1 pkt 7 statutu, który powiela treść art. 38 § 1 pkt 4 Pr. spół. Nie jest to podstawa adekwatna do rozstrzygnięcia objętego uchwałą. Przepis art. 38 § 1 pkt 4 Pr. spół.

stanowi, że do wyłącznej właściwości walnego zgromadzenia należy podejmowanie uchwał w sprawie podziału nadwyżki bilansowej (dochodu ogólnego) lub sposobu pokrycia strat. Jeżeli przeto w spółdzielni, w danym roku obrachunkowym, wystąpi strata bilansowa, jej pokrycie następuje według zasad wynikających z art. 90 Pr. spół. i uregulowań statutu. Straty pokrywa się z funduszu zasobowego, a w części przekraczającej fundusz zasobowy - z funduszu udziałowego i innych funduszy własnych spółdzielni, według kolejności ustalonej przez statut. W okolicznościach sprawy wykluczyć należy koncepcję, że doszło do pokrycia straty bilansowej i to w sposób przewidziany w art. 90 § 1 Pr. spół. Jak wynika bowiem z treści protokołów Walnych Zgromadzeń z dnia 26 września 2009 r. i z dnia 9 października 2010 r., tak w roku 2008 jak i w roku 2009 Spółdzielnia uzyskała nadwyżkę bilansową. Ponadto, jeżeli wyegzekwowanie długu nastąpiło w kwietniu 2009 r., to rozliczenie, wykazujące stratę bilansową, mogłoby nastąpić w roku 2010, po zamknięciu roku obrachunkowego 2009. Wreszcie, pokrywanie strat jest operacją rachunkową, księgową, polegającą na pomniejszeniu wysokości lub skreśleniu określonych pozycji pasywnych (np. funduszy rezerwowych). Pomniejszenie pozycji pasywnych następuje o wartość, na którą opiewa strata wynikająca z projektu bilansu rocznego. Uchwała podjęta przez walne zgromadzenie w trybie 38 § 1 pkt 4 Pr. spół., dotycząca sposobu pokrycia straty, sprowadza się do rozstrzygnięcia, w jakiej kolejności fundusze spółdzielni będą przeznaczane na pokrycie tej straty oraz do ustalenia, według jakich zasad będą zmniejszane udziały wniesione członków spółdzielni w przypadku, gdy dotknie to funduszu udziałowego. Zaskarżona uchwała nie jest też, co oczywiste, uchwałą podjętą na podstawie art. 90 § 2 Pr. spół. Przepis ma zastosowanie wówczas, gdy środki we wszystkich funduszach okazałyby się niewystarczające na pokrycie straty; wówczas walne zgromadzenie może podjąć uchwałę zobowiązującą do wcześniejszego wpłacenia udziałów.

Powołany już wyżej art. 19 § 2 Pr. spół. określa górną granicę, do jakiej członek spółdzielni, pośrednio, odpowiada za długi spółdzielni. Członek uczestniczy zatem do wysokości udziałów we wszelkich stratach spółdzielni z tym, że odpowiedzialność ta ogranicza się do zadeklarowanych i wniesionych już udziałów (tworzących fundusz udziałowy) z tym, że zgodnie z art. 90 § 2 Pr. spół.,

walne zgromadzenie może podjąć uchwałę zobowiązującą do wcześniejszego wpłacenia udziałów. Zaskarżona uchwała, niezależnie od innych przedstawionych uchybień, nałożyła na członków Spółdzielni obowiązki finansowe najwyraźniej przekraczające tę górną granicę.

Z powyższego wynika, że Walne Zgromadzenie, nakładając na członków obowiązek zwrotu zapłaconej przez Spółdzielnię jej wierzycielowi kwoty 77.834,34 zł, proporcjonalnie do powierzchni zajmowanych lokali, zobowiązało ich, w warunkach braku ustawowego obowiązku pokrywania „innych zobowiązań” spółdzielni i braku straty bilansowej, do zrekompensowania powstałego w majątku Spółdzielni wydatku, ich prywatnymi środkami. Biorąc pod uwagę, że ten wyraz woli Walnego Zgromadzenia ma charakter czynności prawnej, skutkiem uchwały jest ukształtowanie bezpośrednio obowiązków członków, uchwała podlegała ocenie nie tylko na gruncie prawa spółdzielczego i statutu, ale i prawa cywilnego, a wobec tego i art. 58 k.c., czego Sąd Apelacyjny nie miał na uwadze.

Z przedstawionych przeto powodów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 108 § 2 w związku z art. 398 k.p.c., orzekł jak w sentencji.